

Názory Čechů a Slováků na vzájemné soužití z pohledu sociální pedagogiky

Marianna Šedivá

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Marianna Šedivá
Osobní číslo:	H17702
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Názory Čechů a Slováků na vzájemné soužití z pohledu sociální pedagogiky

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti kultury české a slovenské, historie společného státu a současných vztahů mezi zeměmi.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím sémantického diferenciálu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tiská/elektronická
Jazyk zpracování: Slovenština

Seznam doporučené literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

LUKÁŠ, Roman. Rozdělení Československa: dvacet let poté : dějiny vzájemných vztahů Čechů a Slováků od vzniku společného státu až po jeho rozdělení pohledem obyvatel příhraničních oblastí. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 9788020428646.

REIS, Vladimír a Jiřina KINTNEROVÁ. Kultura mezi Čechy a Slováky. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1460-8.

RYCHLÍK, Jan. Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. ISBN 978-80-87211-59-5.

RYCHLÍK, Jan. Rozdělení Československa: 1989-1992. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-80-7429-296-5.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být ižč nejmně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo učít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaležily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalárska práca "Názory Čechů a Slováků na vzájemné soužití z pohledu sociální pedagogiky" je zameraná najmä na zisťovanie vzťahov medzi Slovákmi a Čechmi. Cieľom práce bolo vypracovať výskum, ktorý poukazuje na názory týchto dvoch národov na samých seba, jeden na druhý a ich vzájomné spolunažívanie. Výskum bol spracovaný na základe odpovedí z dotazníku, ktorý bol vyplnený spolu 198 respondentmi rôznych vekových kategórií, pochádzajúcimi z Česka aj zo Slovenska. Výskum vo výsledkoch poukazuje na podobnosť medzi občanmi oboch národov a ich vnímanie v spoločnosti.

Kľúčové slová:

Česi, Slováci, názory, spolunažívanie, Československo

ABSTRACT

The bachelor thesis "Opinions of Czechs and Slovaks on mutual coexistence from the point of view of social pedagogy" is focused mainly on finding out the relations between Slovaks and Czechs. The aim of the work was to develop research that points to the views of these two nations on themselves, on each other and their mutual coexistence. The research was processed on the basis of answers from a questionnaire, which was filled in by a total of 198 respondents of various age categories, originating from the Czech Republic and Slovakia. The research in the results points to the similarity between the citizens of both nations and their perception in society.

Keywords:

Czechs, Slovaks, opinions, coexistence, Czechoslovakia

Ďakujem PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D., vedúcej tejto bakalárskej práce, za odborné vedenie, rady a pomoc, ktoré mi poskytla pri spracovávaní tejto práce. Tiež chcem poďakovať celému vedeniu školy, pedagogickým pracovníkom a respondentom, ktorý sa zúčastnili výskumu.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej/diplomovej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 VZNIK ČESKOSLOVENSKA – PRVÉ MYŠLIENKY A PODNETY	13
1.1 SLOVENSKÝ ZAKLADATEĽ ČESKOSLOVENSKA	14
1.2 VZNIK SAMOSTATNÉHO ČESKOSLOVENSKA	14
1.3 ČESI A SLOVÁCI	15
2 POSTOJE A PREDISUDKY	16
2.1 POSTOJE	16
2.2 PREDISUDKY	17
2.3 STEREOTYPY	17
3 KULTÚRA	18
3.1 KULTÚRNA RELATIVITA	19
3.2 SOCIÁLNA IDENTITA	19
3.3 ETNIKUM.....	20
3.4 ETNICKÉ VEDOMIE (ETNICKÁ IDENTITA).....	20
3.5 KULTÚRNA IDENTITA	21
3.6 MEDZIKULTÚRNE ODLIŠNOSTI – INDIVIDUALIZMUS A KOLEKTIVIZMUS.....	22
4 NÁROD	23
4.1 NÁROD MODERNÝ	23
4.2 NÁRODNOSŤ.....	23
4.3 NÁRODNOSTNÁ POVAHA	24
4.4 NÁRODNÁ IDENTITA	24
5 ROZPAD ČESKOSLOVENSKA	25
5.1 NOVÉ DOHODY A ZMLUVY PRE OBČANOV	25
5.2 ÚSTAVNÝ ZÁKON O ROZDELENÍ ČSFR.....	26
5.3 SLOVÁCI A ČESI PO ROZPADE	26
5.4 SLOVENSKÁ MENŠINA V ČESKEJ REPUBLIKE	27
5.5 ČESKÁ MENŠINA NA SLOVENSKU	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
6 DIZAJN VÝSKUMU	30

6.1	CIELE VÝSKUMU.....	30
6.2	VÝSKUMNÉ OTÁZKY.....	30
6.3	VÝSKUMNÝ SÚBOR.....	31
6.4	VÝSKUMNÁ METÓDA A TECHNIKA.....	31
6.5	METÓDY ANALÝZY DÁT	33
7	VYHODNOTENIE A INTERPRETÁCIA DÁT	34
7.1	CELKOVÉ ZHRNUTIE ZÍSKANÝCH DÁT.....	34
7.2	SÉMANTICKÝ DIFERENCIÁL A JEHO VYHODNOTENIE	39
7.2.1	Pohľad Čechov	39
7.2.2	Pohľad Slovákov	41
8	DOPORUČENIE PRE PRAX.....	43
	ZÁVER	44
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
	ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK.....	49
	ZOZNAM OBRÁZKOV	50
	ZOZNAM TABULIEK	51
	ZOZNAM PRÍLOH.....	52

ÚVOD

Spoločná minulosť Čechov a Slovákov siaha až do roku 1918 kedy bola dňa 28. októbra vyhlásená Československá republika ako samostatný štát. Spojenie týchto krajín bolo zapríčinené výraznými vplyvmi moci Rakúsko-Uhorska na Slovenský a Český národ, ktorá negatívne vplývala na občanov žijúcich v týchto krajinách. Obyvatelia týchto krajín nemohli čerpať žiadne výhody tak , ako to bolo v prípade ostatných krajín, čo v istej miere prispievalo k pocitu menejcennosti.

Vláda Rakúsko-Uhorska mala negatívny dopad aj na ostatné krajiny, ktoré boli jej súčasťou, preto bol rozpad tejto mocnosti v konečnom dôsledku nevyhnutný. Jedným z hlavných predstaviteľov, ktorý sa zaslúžil a bojoval za vznik samostatných štátov bol aj Tomáš Garrigue Masaryk.

Spoluzitie Čechov a Slovákov prešlo rôznymi zmenami, rozdelením a opätovným spojením. Posledné rozdelenie prišlo nakoniec v roku 1993 kedy sa Česká a Slovenská Federatívna Republika, pričom prijatý názov neodpovedal gramatike ani jedného jazyka, rozdelila na samostatné Česko a Slovensko.

Téma, ktorou sa bakalárska práca zaoberá, je úzko spojená so sociálnou pedagogikou. Najvýraznejším faktorom je samotná multikulturalita, ktorou sa zaoberá v dnešnej dobe celý svet. Sociálna pedagogika skúma vzťahy medzi jednotlivcom a spoločnosťou. Učí nás ako pomáhať ľuďom v núdzi a potrebným. Dobré vzťahy s okolitými krajinami sú veľmi dôležité, hlavne pre tvorenie mierových dohôd a pomáháním krajín si navzájom a to vo všetkých smeroch. Je veľmi dôležité, aby mali krajiny medzi sebou dobré vzťahy, čomu môže Česká a Slovenská republika ísť ostatným krajinám a to nielen v Európskej únii, príkladom.

Hlavným cieľom práce je zistiť, ako sa Česi a Slováci vnímajú navzájom ako príslušníci iných národností? Na základe toho sme vyvodili aj niekoľko ďalších výskumných otázok ako napríklad: V akej miere vnímajú Česi a Slováci svoju podobnosť? Akým spôsobom je u Českých a Slovenských občanov vnímané vzájomné spolunažívanie?, na ktoré budeme hľadať odpovede pomocou dotazníku.

Teoretická časť je rozdelená do niekoľkých kapitol. Na začiatku sa venujeme historickým faktom o vzniku Československa po rozpade Rakúsko-Uhorska. Práca ďalej spomína

zakladateľov Československa a neskôr aj to, ako toto spojenie vnímali samotný občania oboch národov.

Ďalej sme v teoretickej časti práce priblížili pojmy ako postoje, predsudky, či stereotypy, ktoré priamo súvisia so spolužitím týchto krajín. Dôležitou súčasťou tejto práce bola aj tretia kapitola venovaná kultúre, ktorá má silný vplyv na správanie sa a názory ľudí, a odlišnosť medzi jednotlivými národmi. Tým bola venovaná štvrtá kapitola, ktorá obsahuje teoretické poznatky z oblasti moderného národa, národnej identity, povahy, či národnosti vo všeobecnosti.

V poslednej kapitole teoretickej časti sa píše o tom, aké udalosti predchádzali rozdeleniu týchto dvoch krajín, aká bola vtedajšia politická situácia a ako samotné rozdelenie vnímali občania.

V praktickej časti sme sa zamerali na vzájomné spolužitie Čechov a Slovákov. Na ich spoločné vnímanie sa a na ich názory medzi sebou. Výstupom práce je výskum poukazujúci na vzťahy medzi Čechmi a Slovákami a ich vzájomné spolužitie. Práca v závere poukazuje na podobnosť týchto dvoch národov, ich podobné hodnoty a priority.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZNIK ČESKOSLOVENSKA – PRVÉ MYŠLIENKY A PODNETY

K prvým myšlienkam a názorom na vznik Československa sa môžeme dostať už v predvojnovom Rakúsko-Uhorsku. Česko a Slovensko boli krajinami bez vyššej moci a bez akýchkoľvek výhod (aké malo napríklad nemecké obyvateľstvo, ktoré tvorilo v tej dobe oproti dvom našim štátom prevládajúcu početnú menšinu). Česko a Slovensko však chcelo bez akéhokoľvek utláčania prejavovať slobodu hlasu, svoje národné záujmy a požiadavky (Lukáš, 2013).

Väčšina slovenských politikov po júli 1914 bezradne pokračovala v aktivistickej pre rakúskej politike, v cudzine však vzniklo niekoľko zásadne proti rakúskych zoskupení. Vedúci týchto zoskupení boli predovšetkým radikálne českí politici, ktorí pochopili, že už nie je možné ďalej usilovať o túto už existujúcu federáciu, ale že sa musí Rakúsko rozpadnúť, a že musia vzniknúť samostatné štáty. Jedným z hlavných predstaviteľov tohto smeru bol aj Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý musel odísť v decembri roku 1914 do exilu, pretože mu hrozilo doživotné väzenie, či dokonca smrť za vlastizradu (Holec, 2006).

14. 11. 1915 bol vo Francúzsku zriadený Český komitét zahraniční, ktorému následne v ďalšom roku zmenili názov na Českú národnú radu a neskôr na popud žiadostí od Milana Rastislava Štefánika na Československú národnú radu. Táto rada bola potom v priebehu leta roku 1918 uznaná mocnosťami ako základ budúcej Československej vlády, ktorej sídlo bolo v Paríži. Hlavným cieľom tohto komitétu bolo presvedčiť štáty, ktoré boli súčasťou dohody, pre československý program. Ďalej to taktiež umožnilo vznik samostatných československých vojsk a armád v týchto štátoch a to napríklad vo Francúzsku, Taliansku alebo v légiách v Rusku (Němec, Hejtmánek, 2020).

Domáca politická scéna pochopila vývoj neskôr, až v roku 1917 vyhlásením poslaneckého Českého zväzu na rade ríše a začiatkom roku 1918 trojkráľovou deklaráciou, ktorá umožňovala budovanie Národného výboru ako orgánu pripravujúceho sa na prevzatie štátnej moci. Dňa 27.10.1918 posledný rakúsky cisár Karol I. fakticky vypovedal spojeneckú zmluvu s nemeckým cisárstvom (od roku 1879) a prijíma všetky podmienky amerického prezidenta Wilsona. Verejnosť tento akt posúdila ako bezpodmienečnú kapituláciu Rakúska. 28.10.1918 bol najsôr ústne, potom na plagátoch a v tlači Národným výborom verejne vyhlásený Zákon o zriadení samostatného štátu československého, neskôr zaradený v znení zmien a doplnení do zbierky zákonov pod č. 11/1918. Slovensko pre

zaradenie do jedného štátu vyslovilo Martinskú deklaráciou z 30.10.1918, kde jasne odmietlo väzbu na Uhorsko a žiadalo spojenie s českým štátom. Vznik samostatnej republiky bol sprevádzaný vlnou národného a sociálneho nadšenia predovšetkým zo strany slovenských pracujúcich. Československo vzniklo ako mnohonárodnostný štát s jedinou československou národnosťou. Zloženie obyvateľstva bolo nasledovné: 51% boli Česi, 23% Nemci, 16% Slováci, 5% Maďari, 3% Rusíni, cez 1% Židia, a necelé 1% Poliaci. Úradným jazykom bola čeština a slovenčina, pričom slovenčina bola niektorými inštitúciami chápaná ako dialekt (Holec,2006)

1.1 Slovenský zakladateľ Československa

Zahraničný odboj za vznik Československa viedli celkovo traja muži. Prvým bol už spomenutý Tomáš Garrigue Masaryk, ďalej to bol Edvard Beneš a v neposlednom rade aj Milan Rastislav Štefánik. Títo traja muži povahovo úplne odlišní, boli spojení túžbou vytvoriť dokonalé zázemie pre svojich krajanov a to bezpečný štát, v ktorom by boli občania Českí a Slovanskí konečne slobodní (Hájková, Horák, 2018, s.60).

Štefánik sa narodil v Košariskách v roku 1880 v rodine evanjelického pastora. Vyštudoval inžinierstvo a neskôr astronómiu. Okrem výskumu o zatmení slnka to bol predovšetkým cestovateľ a neskôr vojak. Vstúpil do letectva, v ktorom sa osvedčil a neskôr, keď bol nútený sa v roku 1915 vrátiť kvôli chorobe domov, bol plne zaujatý myšlienkou oslobodiť Slovenských občanov. Svoje poznatky a konexie z cestovania využil aj tak, že pomáhal Masarykovi a Benešovi s tým, ako správne reprezentovať a hovoriť v mene občanov. V roku 1918 sa stal Francúzskym generálom a venoval sa tiež zakladaniu zahraničného československého vojska. Ku koncu však mala táto trojica odlišné názory na to, ako by štát mal vyzeráť. To ako by to nakoniec dopadlo sa však už nikdy nedozvieme, pretože život Štefánika bol tragicky ukončený pri leteckej nehode 4. mája 1919 (Hájková, Horák, 2018, s. 60).

1.2 Vznik samostatného Československa

28. októbra 1918 bolo vyhlásené Československo za samostatnú krajinu a boli vytýčené jej hranice. 30. októbra 1918 sa v Turčianskom sv. Martine zišlo zhromaždenie Slovenskej národnej rady, v ktorom prijali deklaráciu o tom, že sa Slovensko odpojilo od Uhorska a bolo spojené s Českom.

Moc Pražského Národního výboru však siahala len na etnické územie českej krajiny. Bolo to spôsobené tým, že inojazyční obyvatelia odmietali rešpektovať novo vzniknuté Československo. Ešte v deň vyhlásenia tak po celom území vznikali menšie provincie iných národov, napríklad Nemci vyhlásili kus územia za Nemecké Čechy. V konečnom dôsledku tak nakoniec tieto spory spôsobili krátku vojnu s niektorými menšinami a Česko si tak svoje územie muselo vybojovať. Zo Slovenskej strany bola situácia podobná. Avšak zatiaľ čo z českej strany konflikt trval len niekoľko dní, na Slovenskom území spojenie s Českom vyústilo ku niekoľko mesačnému konfliktu s maďarskými občanmi (Rychlík, 2012, s.69).

1.3 Česi a Slováci

Národná identita je tak ako každá iná identita odvodená od tých, ktorých považujeme za „druhých“. Nakoľko si Česi aj Slováci chceli svoju identitu zachovať bolo zlúčenie dvoch národov výhodné pre obe krajiny aj v tomto smere. Československo bolo síce štátom mnohých národností, ale Česko aj napriek tomu videlo v ňom spôsob, ako môžu uplatniť svoje štátnosti a to po viac ako tristo ročnej nadvláde Habsburgovcov. Na druhej strane Slováci začali vznik nového štátu vnímať len ako zmenu nadvlády z Budapešti, za tú z Prahy a to sa mnohým nepáčilo. Tieto nezhody tak v konečnom dôsledku viedli k rozpadu Československa v roku 1939. Neskôr sa však opäť stáva z Česka a Slovenska jeden štát a to Československý štát. V revolučnom roku 1968, bol prijatý zákon o federácii, na základe ktorého k 1.1. 1969 vzniká Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika ako súčasť federácie Československej socialistickej republiky. Nakoniec sa však Československo rozdelilo už nadobro a to v roku 1993 na samostatnú Českú a Slovenskú republiku. Po týchto udalostiach v Česku prevládal pocit, že po rozpade republiky nastal na Slovensku nacionalizmus a protičeské myslenie (Holý, 2010, s. 13-14).

2 POSTOJE A PREDISUDKY

Táto bakalárska práca sa zameriava na vzájomné vnímanie Čechov a Slovákov, a k tomu patria aj ich postoje, názory a predsudky voči sebe. V nasledujúcich kapitolách si teda v skratke vyjasníme význam týchto pojmov.

2.1 Postoje

K štruktúre osobnosti patrí jednoznačne aj vyjadrovanie postojov. K tomu treba dodať, že dôležitým aspektom pri postojoch jedinca je jeho nasledovné hodnotenie všetkého okolo nás. Hodnotenie nám tak v konečnom dôsledku umožňuje celkové spoznávanie sveta. Psychológovia sa však ale nezhodujú na presnej definícii Postoja. Podľa Nakonečného (2009, s. 234) je hodnotenie „*vedomé prežívanie hodnoty objektov, ich tried a vzťahov, vyjadruje ich subjektívny význam, a ako také zahrňuje všetky tri komponenty psychiky: poznávanie, cítenie a snaha.*“

Na základe tohto môžeme usudzovať, že pojem postoj je tvorený vo vzťahu k hodnotám a k tomu máme definíciu od G. Wisweda, (in Nakonečný, 2009, s. 234) : „*Postoj je mentálny a neurálny stav pohotovosti, štruktúrovaný skúsenosťou, ktorý má riadiaci a dynamický vplyv na reakcie individua voči všetkým objektom a situáciám.*“

Z hľadiska subjektivity sa rozdeľuje postoj na:

- a) Centrálny postoj – významové objekty ako rodičia, zamestnanie, daňová politika štátu
- b) Okrajové postoje – menej významné ako napríklad zahraničná politika, vedúci miestneho školského úradu.

Nakonečný(2009,s.235) ďalej rozdeľuje postoje ako komplexné fenomény a to na:

- Kognitívne: subjekt má o danom objekte svoje vlastné postoje, ktoré získal na základe určitých informácií.
- Emocionálne: do tejto skupiny zaraďujeme osobu, ktorá ma voči danému predmetu určité emočné reakcie a niečo k nemu pociťuje.
- Konatívne: je to behaviorálna zložka, ktorá zapríčiňuje že subjekt má sklon, na základe ktorého sa k danému objektu chová určitým spôsobom.

2.2 Predsudky

Napriek tomu, že žijeme v 21. storočí sa stále stretávame často s predsudkami a stereotypmi. Predsudok je tak určitá forma agresie zameriavaná voči určitým etnickým skupinám, odlišným kultúram alebo rasám. Je to tzv. škatuľkovanie osôb alebo skupín na základe vopred sformovaného názoru, ktorý osoba nadobudne bez toho aby spoznal individualitu alebo povahu osoby (Hayesová, 1998, s. 121).

Hlavným spôsobom prejavovania je afektovaný postoj k osobám na základe predošle spomenutých vlastností. Napriek tomu že veľa ľudí prikladá predsudky k negatívnym postojom poznáme aj tie dobré, pozitívne. Základným zdrojom k nadobudnutiu predsudku sú stereotypy, ktoré vznikajú na základe určitých hodnotení. Predsudky ďalej môžeme deliť na explicitné a implicitné (automatické). Tu rozprávame o tom, že niektoré predsudky sú kontrolovateľné a iné si naopak vôbec neuvedomujeme a tak ich vieme len ťažko kontrolovať. (Malina, 2011)

2.3 Stereotypy

Pri stereotypoch je to podobné ako s predsudkami. Tiež poznáme pozitívne a negatívne. Pod týmto pojmom si môžeme predstaviť skratkovité predstavy o určitých skupinách ľudí, osôb a vecí, ktoré sú prispôbené všetkým jednotlivcom patriacim do danej skupiny (Novák, 2002, s.10)

Osoby alebo skupiny, ku ktorým sú priradované stereotypné názory sú označované ako sociálne kategórie či sociálne skupiny. Tieto označenia pre určité osoby sa nemusia týkať len osôb z rovnakého prostredia, v ktorom žijú, ale aj jedincov, ktoré majú spoločné znaky ako napríklad ženy, muži, černosi, belosi, homosexuáli. Zdôrazniť by sme si ďalej mali aj existenciu takzvaných autostereotypov, tu majú jedinci stereotypnú predstavu samý o sebe a potom heterostereotypy, kde istá skupina ľudí má stereotypný názor na inú skupinu (Malina, 2011).

3 KULTÚRA

Spoločenské vedy sa okrem iného zaoberajú aj kultúrou, jej podobou a odlišnosťami. Napriek mnohým odlišnostiam, predsudkom, stereotypom a konfliktom medzi skupinami by sme si však mali uvedomiť, že nie sme v skutočnosti až tak iný. O tomto je presvedčený aj S. Kassin (2077, s.xx), ktorý vo svojej knihe píše že, „*všetci sme v podstate rovnaký, ale ani dvaja ľudia nie sú tí istí*“.

Aby sme sa ďalej mohli baviť o kultúre, mali by sme si najskôr vysvetliť čo pojem kultúra znamená. Pojatie slova kultúra môžeme hľadať už u Cicera, ktorý sa vyjadril o filozofii ako o kultúre ducha a tým spravil z pojmu kultúra hlavnú charakteristiku pre ľudské vedomosti a vzdelanosť. Pojem kultúra tak neskôr vo filozofii oddeľoval vedomosť od nevedomosti. V stredoveku sa pojem kultúra nevyskytoval až tak často, ale pokiaľ sme ho niekde mohli vidieť tak obsahoval skôr náboženský odraz. V renesancií a humanizme dostáva pojem kultúra opäť označenie pre zdokonaľovanie ľudských schopností a človek tu je chápaný ako tvorca kultúry, pri ktorom pretvára svet okolo seba. Neskôr nemecký historik Pufendorf zhrňuje kultúru ako označenie pre všetky veci, javy, obydlia a výtvyry vytvorené človekom. V osvietenstve vysvetľujú kultúru ako pojem, ktorý slúži človeku k lepšej adaptácii na prostredie, v ktorom žije (Malina, 2011).

Jedno z najstarších vymedzení moderného pojmu kultúra môžeme nájsť už v roku 1865 od anglického antropológa E. B. Tylora, ktorý za kultúru pokladá civilizáciu samotnú a tá ďalej zahrňuje poznanie, umenie, morálku, právo, vieru, ale aj zvyky a tradície nadobudnuté človekom (Geist, 1992, s. 198-199).

Počas 20. storočia sa pojem kultúra stal súčasťou mnohých vedných disciplín a to hlavne v odboroch archeológie, sociálnej a kultúrnej antropológie, sociológie a mnohých ďalších vedných odboroch. Neskôr sa dostávame k mnohým novým definíciám a tak vzniklo niekoľko základných paradigmát:

1. Rozvoj kultúry v smeroch funkcionalizmu a neofuncionalizmu.
2. Koncept ako štruktúrally systém
3. Kultúra ako adaptívny smer, kde bola rozvíjaná ekológia a nová archeológia.
4. Kognitívny systém (antropológia, etnosémantika, etnovedy).
5. Kultúra ako symbolický systém.
6. Koncept kultúry ako sémiotického textu.
7. Rozvoj kultúry v multidimenzionálnej a kaleidoskopickej realite.

Tieto smery tak v konečnom dôsledku vo veľkom prispeli k lepšiemu pochopeniu ľudského bytia samotného (Malina, 2011).

Dnes môžeme kultúru skúmať v troch rôznych rovinách. Prvá sa zameriava na ľudskú činnosť a biologickými formami života a kultúrou vo všeobecnosti. Druhú rovinu predstavujú sociokultúrne systémy, ktoré môžeme identifikovať ako aj v čase tak aj v priestore. Spadajú sem rôzne artefakty, normy, inštitúcie, ktoré sú určité pre konkrétnu skupinu. Tretia rovina výskumu sa zameriava na jednotlivca, na jeho bytie v sociokultúrnom kontexte a teda na jazyk, vzťahy a myslenie (Malina, 2011).

Aby sme si to teda v skratke zhrnuli, za kultúru dnes môžeme považovať všetko čo vytvoril človek. Kultúra spoločnosti nie je viazaná len na človeka z danej krajiny, ale aj na skupiny ktoré spojuje viera, rasa, etnikum alebo časť územia, v ktorom žijú. Týka sa všetkých spoločenských noriem, hodnôt, úradov, vedných odborov, ktoré sú predávané vždy z pokolenia na pokolenie.

3.1 Kultúrna relativita

Odlíšnosť medzi etnickými skupinami je mnoho. V mnohých kultúrach nám na základe našich mravov hovoria čo je dobré a čo zlé. Treba však poukázať na to, že na to čo sa nám môže zdať nesprávne alebo zvláštne, môžu mať príslušníci inej kultúry úplne iný názor. Preto by sme rozhodne nemali považovať za správne len to, k čomu nás viedli pri výchove naši rodičia. V dnešnej dobe nás antropológovia upozorňujú na to, že neustále upozorňovanie na naše odlišnosti môže rozličné národy ešte viac rozdeľovať. A tak sa dostávame k prísloviu „*mravy hovoria, čo je správne*“, pri ňom však treba podotknúť, že naše vlastné normy sú len otázkou zvyku, ku ktorému sme boli vedený od mala. Preto ak chceme odbúrať predsudky a stereotypy by sme sa vyvarovali len výskumom, v ktorých hľadáme len odlišnosti etnických skupín venovali aj tomu, v čom sú si podobné alebo rovnaké. Toto môže tak v konečnom dôsledku viesť k obrovskej spolupráci v najrôznejších oblastiach (Allport, 2004, s. 142-143).

3.2 Sociálna identita

Sociálnu identitu môžeme z antropologického hľadiska chápať ako prijatie jedinca do skupiny. Prijatie do sociálnej skupiny tak zabezpečuje jedincovi podieľanie sa na normálnom živote z kultúrneho hľadiska. Pokiaľ človek nie je prijatý do takejto skupiny

zostáva sám a je tak oveľa viac zraniteľný a môže tak pochybovať o svojej existencii a význame. V konečnom dôsledku sa tak môže stať pre skupinu nebezpečným pretože spochybňuje jej podstatu. Po celom svete poznáme rôzne rituály na prijatie jedinca do skupiny, môže sa jednať o obriezku, tetovania a podobne. Toto začleňovanie sa dá pomenovať pojmom „kultúrna úprava ľudského tela“, ktoré následne určí postavenie jedinca v sociálnej skupine a výšku jeho statusu (Malina, 2011).

Ďalej sa sociálnej identite venuje v jednom zo svojich odborných článkov aj Skarupská (2017, s.18), ktorá odkazuje na skúmanie sociálnej identity z roku 1981, o ktoré sa pokúsil britský sociálny psychológ Tajfel. Ten hovorí, že so sociálnou identitou samotnou sa u človeka môžeme stretnúť najčastejšie v sociálnej skupine, v ktorej sa v danej chvíli človek nachádza. Ďalej je dôležité aj čo si o svojom postavení v danej skupine myslí sám jedinec. Na základe všetkých zistení sa tak dá povedať, že jedinec má niekoľko sociálnych rolí, ktoré sa odvíjajú od toho, v koľkých sociálnych skupinách je súčasťou. V každej skupine má človek často inú rolu a toto všetko nám povie potom o jedincovi, kým vlastne je. Neskôr sa sociálnej identite venoval aj Jenkins (2014), podľa ktorého, je sociálna identita odrazom ľudí, ktorí sú v kontakte s jedincem. Nakoniec dospel k názoru, že aby sa človek mohol stať členom nejakej sociálnej skupiny, musí mať s ostatnými jedincami v nej podobné črty a vlastnosti.

3.3 Etnikum

Je zostavené zo skupiny ľudí, ktorých nespojuje len spoločenské vedomie, ale aj ich susedia, s ktorými majú spoločnú históriu v rámci zjednotenia. Medzi niektoré poznávacie znaky patrí napríklad aj farba pleti alebo náboženstvo. V každom človeku a národe sa odráža etnické sebauvedomovanie, ktoré sa spojuje so sociálnym postavením a vzťahmi (Malina,2011).

3.4 Etnické vedomie (etnická identita)

„Je uvedomovanie si, precitovania súnaľezitosti s určitou etnickou skupinou na základe spoločných zdieľaných znakov etnicity alebo rodového pôvodu. Je súhrnom názorov na pôvod, etnický priestor (vlasť), historické osudy, postavenie, úlohu a povahu vlastného etnika a na jeho miesto medzi ostatnými etnikami“ (Průcha, 2011, s.24).

3.5 Kultúrna identita

Kultúrna identita je spojená s jedincom už od ranného veku podobne ako sociálna identita. Človek sa od narodenia učí od svojej rodiny a prostredia, v ktorom žije o špecifických vlastnostiach kultúry, do ktorej sa narodil. Na základe týchto poznatkov si osvojuje svoje názory a tradície (Skarupská, 2017, s.18)

Presnú definíciu kultúrnej a etnickej identity môžeme nájsť na portály CzechKid (2016), ktorá hovorí o nej ako o „*mnohovrstvejnej identifikácii jednotlivca s najrôznejšími kultúrnymi, etnickými, sociálnymi, profesijnými, záujmovými a inými skupinami. To znamená, že sa jeden človek vymedzuje voči rôznym modelovým kultúram a skupinám. Môže sa s nimi stotožňovať, ale tiež nemusí, v rôznej situácii a v rôznej miere. Kultúrna identita jednotlivca tvorí časť jeho identity. Charakteristiky kultúry nikdy nie sú totožné s charakteristikou osobnosti.*“

Pri kultúrnej identite treba však pamätať na to, že u žiadneho jedinca nie je trvalá. Je úplne normálne, že kultúrna identita sa počas života mení podľa toho v ktorej oblasti jedinec žije alebo v akej sociálnej skupine sa nachádza. Pokiaľ človek strávi v takejto skupine alebo inom kraji, či krajine dlhší čas, je možné, že si zvyky z danej kultúry natoľko osvojí, že ich prijme za svoje a tak sa jeho kultúrna identita môže pozmeniť (Skarupská, 2017, s. 19).

Identita etnická s týmto smere splna ďalšiu dôležitú úlohu a tvorí veľkú súčasť kultúrnej identity. Etnikum pozostáva zo skupiny ľudí, ktorých spájajú veci ako jazyk, náboženstvo či rasa. Pričom etnicita zahrňuje viacero znakov ako napríklad kultúrne hodnoty či normy. Toto všetko v konečnom dôsledku nám charakterizuje čím sa jedna etnická skupina odlišuje od druhej (Malina, 2011).

Skarupská (2017, s.19) ďalej vo svojom článku rozdeľuje etnickú identitu do štyroch základných skupín podľa vedcov z Kentuckej univerzity a to nasledovne:

1. Etnické povedomie: porozumenie ako aj vlastnej etnickej skupine, tak aj inej.
2. Etnické seba identifikovanie: postavenie v skupine.
3. Etnické postoje: vnímanie pocitov svojej, ale aj iných skupín.
4. Etnické chovanie: chovanie špecifické pre určitú etnickú skupinu ľudí.

3.6 Medzikultúrne odlišnosti – individualizmus a kolektivismus

Kultúry sa okrem iného líšia aj podľa toho, aký dôraz kladú na kolektivismus a individualizmus. Dalo by sa teda povedať, že ide o to aký dôraz kladú na spoluprácu a medziľudské vzťahy. V individualizme sa stretávame s názorom, že naše osobné potreby sú uprednostňované pred potrebami spoločnosti, zatiaľ čo v kolektivizme nám ide v prvom rade o spoločnosť, o členov rodiny a komunity. Treba však myslieť na to, že tak aj individualizmus aj kolektivismus nemajú vopred určené normy a ich tendencie sa časom môžu meniť. Podľa Harryho Triandisa existujú však tri základné faktory, podľa ktorých sú jednotlivé kultúry jednaké alebo onaké. Prvým z nich je zložitosť štruktúry, spôsob života a zaisťovanie potravy. Pokiaľ si potravu zaobstaráva napríklad lovom a jeho skupina je tvorená veľkou rodinou a mnohými členmi, je celkom prirodzené, že jedinec nie je celkom oddaný všetkým skupinám, ale snaží sa postarať hlavne o tú svoju. Za druhý faktor je považovaná prosperita spoločnosti. Čím je väčšia tam majú jedinci väčšiu slobodu a tak sa myslí skôr na jednotlivca ako na skupinu. Posledným, tretím faktorom je rôznorodosť. Pokiaľ sa skupina skladá z členov rovnakého vierovyznania, rasy a spojuje ich jazyk, je prirodzené, že skupina je menej tolerantnejšia k ľuďom, čo porušujú ich pravidlá. Právý opak nájdeme v skupinách, ktoré pozostávajú aspoň z dvoch alebo viacerých kultúr. Individualizmus a kolektivismus tak nejde rozdeľovať na dobrý a zlý a mať na pamäti, že rozdiely v nich nie sú riadené ani určované na základe určitých noriem (Kassin, 2007, s. 511-514).

4 NÁROD

„Národ je množstvo ľudí zrodených z rovnakého kmeňa, bývajúcich na tom mieste vo svete (akoby v spoločnom dome, ktorý nazývajú vlasťou), užívajúcich toho istého jazyka a spojené tými zväzkami spoločnej lásky, svornosti a snahy o dobro obecné“ (J.A. Komenský, 1659).

V knihách sa stretávame s rôznymi definíciami slova „národ“. Podľa Průchy (2011, s. 27) sa k definícii: *„Národ je osobité a uvedomelé kultúrne a politické spoločenstvo, na ktorého utváranie majú najväčší vplyv spoločné dejiny a spoločné územie.“* vzťahujú určité kritéria, ktoré zahŕňajú kultúru (spisovný jazyk, náboženstvo, história), politickú existenciu a psychologické kritérium. Všetky tri sa pritom navzájom prepletajú a spolu spojené tak vytvárajú národ.

4.1 Národ moderný

Slovo národ v 20. storočí definoval aj historik Anthony Smith, ktorý tvrdí, že moderné národy sú vyvinuté z vopred existujúcich skupín, ktoré žili na jednotnom území a tak ich spojuje kultúra, tradície, pamäť a solidarita. Za moderný národ je považovaný ten, ktorý má modernú technológiu, ekonomiku a politiku, vďaka ktorej napreduje ich spoločná súdržnosť. Formovanie moderného národa vzniká ďalej na základe spoločného jazyka, ekonomiky a kultúry. Jeho veľký rozvoj bol zaznamenaný až v období priemyselnej revolúcie, pri ktorom sa zlepšili vďaka ekonomickej situácii podmienky na založenie národa. V jednotlivých národoch sa však mohli nachádzať menšie skupiny, ktoré boli iného etnika, používali iný jazyk alebo mali iné odlišné vlastnosti (Malina, 2011)

4.2 Národnosť

Je to príslušnosť k nejakému národu alebo etniku. Hlavným bodom je štátne občianstvo, ktoré musí byť doložené nejakým právnym dokumentom. Naopak zisťovanie národnosti etnickej je už o niečo zložitejšie. Etnická menšina je teda skupina obyvateľov určitej krajiny, ktorá v danej krajine kde žijú nepatrí k väčšinovej časti populácie (Průcha, 2011, s. 28-31).

Národnosť je v priebehu života nemenná aj pokiaľ si človek zmení občianstvo alebo sa rozhodne žiť v inej krajine (Malina, 2011). Avšak nakoľko národnosť patrí k veľmi citlivým osobným údajom sa podľa zákona č. 2/1993 sb. (tj. Uznesenie predsedníctva

Českej národnej rady o vyhlásení Listiny základných práv a slobôd ako súčasť ústavného poriadku Českej republiky), v čl. 3 odstav. 2 má každý právo sa slobodne rozhodnúť k akej národnosti sa chce priradiť. Je zakázané všetko ovplyvňovanie na jedinca, ktoré by ho mohol pri názore doviesť k tomu, že sa rozhodne inak. Tento zákon tak v konečnom dôsledku názor Malinu vyvracia. Pojem národnosť a jeho definícia sa v priebehu rokov menil niekoľkokrát, to nám tak aj dnes neumožňuje presne ho definovať, nakoľko každý ho pojíma v niektorých bodoch inak.

4.3 Národnostná povaha

Národnostné skupiny by sme v prvom rade nemali označovať ako etnické skupiny, aj keď podobnosť v niektorých smeroch je oveľa väčšia ako by človek očakával. Pojem národnostná povaha nám vo svojej publikácii viac popisuje G. W. Allport (2004, s. 143-144), ktorý ju popisuje takto: *„Pojem národnostná povaha naznačuje, že príslušníci určitého národa sa navzdory vzájomným etnickým, rasovým, náboženským či individuálnym rozdielom podobajú určitými základnými vzorcami presvedčenia a chovania jeden druhému viac než príslušníkom iných národností.“*

4.4 Národná identita

Národná identita je spojenie dvoch pojmov. Pojem národ sme si už vysvetlili v predchádzajúcej kapitole. O identite môžeme povedať, že to je súhrn sociálnych rolí, na základe ktorých nás vnímajú ľudia okolo nás. Identitu môžeme spojiť aj s ľudskosťou na základe ktorej si vytvárame svoju podstatu. Je to naša totožnosť, ku ktorej patria ako aj črty vrodené (napríklad pohlavie, vek) ale aj črty získané (vzdelanie). Vďaka našej identite nás rozpoznáva okolie a umožňuje nám patriť do rôznych sociálnych skupín. Spojenie týchto slov môžeme chápať, ako súčasť kolektívnej identity a tá sa prejavuje hlavne ako pozitívny vzťah osoby, k svojmu národu, krajine a pocitu, že je jej príslušníkom (Zpěvák, 2017).

5 ROZPAD ČESKOSLOVENSKA

V Českej a Slovenskej Federatívnej republike prebehli v dňoch 5. a 6. júla 1992 voľby. V Českej republike zvíťazil Václav Klaus, ktorého strana ODS sa spojila so stranou KDS a spolu vytvorili koalíciu. Do novej vlády tak spoločne vkročili s heslom „buď funkčná federácia, alebo rozdelenie Československa na dva štáty“. Na Slovensku vyhrala volebná strana Vladimíra Mečiara HZDS. Mečiar v tej dobe získal na svoju stranu väčšinu voličov na základe sľubov, že sa mu podarí zachovať spoločný štát s Čechmi. HZDS tvrdilo, že má až 5 variant pre usporiadanie vzťahov česko-slovenských, na základe ktorých mali neskôr spísať referendum. Všetkých 5 variant však vyžadovalo súhlas českej strany, ktorá už predtým povedala, že s nimi nebude súhlasiť. Česko sa už pred voľbami vyjadrilo, že pokiaľ Slovensko nebude súhlasiť s federáciou, ktorá bola určená predtým, bude nutné Československo rozdeliť. Počas tohto obdobia prebehli v Českej aj Slovenskej republike prieskumy, v ktorých sa mali občania vyjadriť či sú pre zachovanie spoločného štátu alebo pre rozdelenie. Na základe týchto prieskumov, ktoré prebehli v septembri roku 1992, bolo jasné, že občania sú vo väčšom množstve za zachovanie spoločného štátu. V Česku hlasovalo za rozdelenie 46% ľudí za rozdelenie a 45% za zachovanie. Na Slovensku bolo za rozdelenie 41%, čo je menej ako v Českej republike a za zachovanie až 46%. Zostatok obyvateľstva sa zdržal hlasovania alebo sa nevedel vyjadriť. Nakoľko prieskum dopadol pozitívne pre zachovanie ČSFR, v období kedy prebiehal, už bolo dávno rozhodnuté o jeho rozdelení (Rychlík, 2012, s. 596-597).

Československo sa rozpadlo tak už po druhýkrát. Prvýkrát sa tak stalo v roku 1939 a definitívne sa rozdelilo 31. decembra 1992. 1. januára 1993 sa tak Česko so Slovenskom osamostatnili. K tomuto rozhodnutiu však bolo za potreby vytvoriť nové referendum alebo zákon, ktoré by toto stanovisko povolil.

5.1 Nové dohody a zmluvy pre občanov

Ešte pred rozdelením však bolo potrebné vyriešiť otázky Českého a Slovenského národa. Jednalo sa hlavne o Slovákov žijúcich v Čechách a naopak. Tieto nepokoje mali tak byť vyriešené zmluvami, ktoré mali vyriešiť ich postavenie po rozdelení. V týchto zmluvách sa dohodli o dobrých susedských vzťahoch a spolupráci medzi štátmi. Tieto dohody zahŕňali aj označenie hraníc, zrušenie víz, cestovné pasy, sociálne zabezpečenie, o právnej pomoci v trestných a občianskych veciach, spolupráca v učení a mnohých ďalších veciach medzi

dvoma krajinami. Všetky novo vytvorené dokumenty potom prešli k radám oboch republík, kde boli schválené a uznané do platnosti. Najdôležitejšou dohodou pre Českých a Slovenských občanov však bola práve tá o zrušení víz, ktorá mala byť platná hneď od 1. januára 1993, na základe ktorej mohli občania oboch krajín slobodne prekračovať hranice s príslušnými dokladmi totožnosti. Dohoda však mala aj napriek snahe niekoľko nedostatkov, ktoré sa týkali napríklad občanov mladších 15 rokov, ktorí neboli držiteľmi dokladov alebo občanov tretích zemí, ktorí taktiež prekračovali slobodne hranice. Nakoniec však došlo k reformám dohody a aj tento problém sa vyriešil. V konečnom dôsledku mal tak každý Český alebo Slovenský občan nárok zostať tam kde je, a vykonávať prácu, ktorú doteraz robil (Rychlík, 2012, s. 336-337).

5.2 Ústavný zákon o rozdelení ČSFR

„Uplynutím 31. decembra 1992 zaniká Česká a Slovenská Federatívna Republika“. je znenie zákona, č. 542/1992 Zb (tj. Zákon o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky). Pojednáva o zániku ČSFR, že spolu s ním zanikajú ozbrojené sily a bezpečnostné zbory ČSFR a rozpočtové organizácie napojené na štát. Ďalej, že všetky štátne symboly sú zakázané používať oboma krajinami po rozpade. Vznikom novej republiky sa ďalej určuje v zákone, že moc nad novým Českým a Slovenským štátom bude mať každá krajina zvlášť vo svojej národnej rade. Čiže od 1. Januára 1993 výkonnú moc na území Česka preberie vláda Českej republiky a na území Slovenska vláda Slovenskej republiky. Ďalej pojednáva o oprávnení, že ČSFR ešte pred zánikom, môže prijímať nové zákony, ktoré budú mať platnosť aj po zániku v oboch krajinách.

5.3 Slováci a Česi po rozpade

Rozpad Česko-Slovenskej federácie na dve samostatné republiky sa formou zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky uskutočnil uplynutím 31. decembra 1992, pričom vznikli samostatné štáty Česká republika a Slovenská republika (Kováčiková, 2013).

To, že Slovensko a Česko už predstavovali dva jednotlivé národy, sa potvrdzovalo naprieč celým obdobím 1970-1989, kedy sa národy Čechov a Slovákov navzájom vzdŕaľovali nie len z duchovného, ale aj kultúrno-politického hľadiska (Rychlík, 2002, s.65).

Medzi praktické problémy, ktoré spôsoboval vznik Slovenskej a Českej republiky, patril aj problém slovenských vojakov, ktorí slúžili v českých vojenských útvaroch a následne mali sťažený návrat do slovenských kasární (Dangl, 2013, s.12).

Za rozdelenie týchto štátov, bez vojny a krviprelievania môžu byť Slováci a Česi hrdí. Jednalo sa o jedinečné rozdelenie a vznik dvoch samostatných štátov, vďaka ktorému sa môžeme domnievať, že máme medzi sebou vzťahy, ktoré môžeme považovať za najlepšie v histórii.

V čase rozdelenia, bol premiérom vlády ČR Václav Klaus, ktorý bol pred tým federálnym ministrom financií, predsedal Občianskemu fóru a v apríli 1991 sa stal predsedom aj ODS. Až do konca roku 1997 bol premiérom, kedy rezignoval v čase politickej krízy. Po voľbách v júni 1998 sa stal predsedom Poslaneckej snemovne na štyri roky a vo februári 2003 bol zvolený za prezidenta Českej republiky (Klaus, 2013)

Na strane Slovenskej republiky stál ako premiér Vladimír Mečiar, ktorý bol zároveň predsedom HZDS. V marci 1994 bol odvolaný z premiérskeho kresla, ale po deviatich mesiacoch sa vrátil a vydržal na čele vlády až do roku 1998. Po voľbách v roku 2002 strana HZDS opäť vyhrala, no Mečiar nebol schopný zostaviť vládu, a preto zostal v opozícii. Neúspešne potom kandidoval za prezidenta v rokoch 1999 a 2004 (Mečiar, 2001).

5.4 Slovenská menšina v Českej republike

Po rozpade Československej republiky v roku 1993 sa zo Slovákov, žijúcich na Českom území stali členovia národnostnej menšiny. Slovenský jazyk bol naďalej využívaný na celom území bez akéhokoľvek obmedzenia a to či už v súkromí alebo na verejnosti. Krátko po rozpade dokonca vychádzali v Českej republike aj tri slovenské časopisy. Na internete bol dokonca prístupný každý deň Český a Slovenský svet. Bol to magazín, ktorý každý deň pridával nové aktuality z nášho územia. Portál môžete aj dnes stále nájsť avšak jeho aktualizácia a činnosť sa skončila na konci roka 2006 (Šišková, 2008, s.188).

Vo veľkomestách vo vnútrozemí, ako sú Brno, Plzeň, či České Budějovice a Praha, slovenská menšina nachádzala po rozpade dobré podmienky k udržiavaniu národného povedomia. Príbuznosť slovenského a českého národa vo vzájomných vzťahoch bola tak blízka, spoločnou históriou a tradíciami, že v národnom súžití pôsobila obvykle v prospech majoritného národa oboch zemí. Je možné povedať, že veľké problémy v českom prostredí

neboli a v zásadných vzájomných národných postojoch ani rozpad spoločného štátu nič nezmenil (Vranovský, 1999)

Realizáciu menšinových práv sťažovalo najmä veľké rozptýlenie Slovákov na území Českej republiky. Neskôr tak komplikovalo činnosť slovenských spoločenských a kultúrnych organizácií a brzdilo rozvoj. Možno to je dôvodom, prečo sa väčšina Slovákov žijúcich v Čechách sústreďuje aj teraz v Prahe. Podľa Šrajerovej (2000), posilňovanie seba identifikačných procesov slovenskej minority postupuje pomaly a podstatná časť Slovákov žijúcich v Českej republike nemá potrebu budovať menšinové skupiny. Tvrdí, že vedomie spolupatričnosti slovenského etnika ako prvok obohacujúci formujúcu sa multikultúrnu spoločnosť Českej republiky, by sa mohol ďalej rozvíjať.

5.5 Česká menšina na Slovensku

Česká národnostná menšina na Slovensku je tretou najväčšou hneď po Maďaroch a Rómoch. Sú rozmiestnení po celom území a zamestnaní sú prevažne v oblastiach dopravy, školstve, vede alebo zdravotníctve. Najviac ich môžeme nájsť v hraničných oblastiach a mestách ako je Bratislava (Vaculík, 2009, s. 207-208).

Národnostná menšina zložená z príslušníkov českej, sliezskej a moravskej národnosti, sa stala národnostnou menšinou až po rozdelení Česko-Slovenskej federatívnej republiky 1993. Neboli ako menšina vnímaní, sami seba za menšinu nepovažovali, ani necítili potrebu združovať sa na etnickom princípe. Česká menšina je usídlená rozptýlene na celom území Slovenska, hlavne v okresoch susediacich s Českou republikou, v okresoch s najväčšími mestami, ako aj v okresoch s dlhodobou prítomnosťou občanov českej národnosti ešte z čias spoločného štátu (Zelinová, cit. 2020).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 DIZAJN VÝSKUMU

V druhej časti bakalárskej práci sa zameriame na výskum samotný. Náš výskum sa zameriava na názory Čechov a Slovákov na vzájomné spolužitie a to z pohľadu sociálnej pedagogiky. Najskôr si vymedzíme hlavný cieľ výskumu a ďalej výskumné otázky. Výskum sme sa rozhodli previesť kvantitatívnym šetrením za pomoci dotazníkov a sémantického diferenciálu. Zozbierané dáta z vyplnených dotazníkov boli vyhodnocované v tabuľke, v programe MS Excel, z ktorých sme následne vytvorili grafy a tie priložili do práce.

6.1 Ciele výskumu

Hlavným cieľom výskumu tejto bakalárskej práce je zistiť ako sa Česi a Slováci vnímajú navzájom ako príslušníci iných národností. Ďalším cieľom je zistiť, ako medzi sebou vnímajú spoločné spolužitie a tiež či existujú rozdiely v pohľade na príslušníkov druhej národnosti v závislosti na veku.

Aké sú naše kultúrne podoby, ale aj rozdiely. Jeden z výskumných cieľov je aj zistiť, či mladšia generácia vníma tieto dva národy odlišene ako tá staršia.

6.2 Výskumné otázky

Na základe vyššie uvedeným cieľom sme zvolili tri základné postojové otázky a to:

- **Česi?**
- **Slováci?**
- **Vzájomné spolužitie?**

Hlavným výskumná otázka:

Ako sa Česi a Slováci vnímajú navzájom ako príslušníci iných národností?

Ďalej výskumné otázky:

VO1 V akej miere vnímajú Česi a Slováci svoju podobnosť?

VO2 Akým spôsobom je u Českých a Slovenských občanov vnímané vzájomné spolunažívanie?

VO3 Aká je miera podobnosti vnímania sa navzájom medzi mladšou a staršou generáciou?

VO4 V akej miere sa stáva rozdielny jazyk problémom = generačne?

6.3 Výskumný súbor

Základným výskumným súborom sú občania Slovenskej a Českej republiky.

Výberovým súborom sme sa zamerali na viac vekových kategórií a to od mladistvých, cez mladých dospelých až po staršie generácie z rôznych krajov a miest.

V rámci výskumného šetrenia sme oslovili občanov z oboch krajín, z rôznych spoločenských a sociálnych vrstiev. Výskumný súbor je pomerne rozsiahli, pretože chceme dosiahnuť čo najpresnejšie výsledky nášho výskumu.

Dotazník sme kvôli situácií Covid-19, ktorá nastala na celom svete, a ním zapríčinená následná karanténa boli nútený vykonať online formou. Použili sme preto portál Survio.com, kde sme dotazník nahrali a následne zdieľali na sociálnych sieťach. Dotazník bol verejný pre občanov Slovenskej aj Českej republiky po dobu jedného týždňa. Za túto dobu sa nám podarilo vyzbierať 198 exemplárov, ktorých výsledky sme následne spracovali a vyhodnotili.

6.4 Výskumná metóda a technika

Vzhľadom ku kvantitatívnemu charakteru výskumného súboru a témy sme za prevedenie výskumu zvolili dotazník a to konkrétne sémantický diferenciál.

Sémantický diferenciál je metóda bola vytvorená americkým profesorom C. Osgoodom a používa sa prevažne pri pedagogických výskumoch. Táto metóda nám tak dovoľuje zmerať psychologické významy určitých objektov a to za pomoci používania rozličných pojmov pri jednotlivých osobách. Osgood ďalej upozorňuje na fakt, že každý jedinec vidí konkrétny objekt inak a niekedy ho zhodnotí veľmi odlišne. Tieto rozličné názory tak neskôr môžeme na základe sémantického diferenciálu zmerať a následne vyhodnotiť. (Chráška, 2007, s. 221).

Ďalej môžeme sémantický diferenciál rozdeliť na dva základné druhy a to na Klasický sémantický diferenciál a na Dvojfaktorový sémantický diferenciál.

Klasický sémantický diferenciál C. Osgooda meriame významy pojmov na základe počtu takzvaných posudzovacích škál, pričom na každej strane stoja oproti sebe dva pojmy = antonymá slov. Vo väčšinou sa používa sedembodová posudzovacia škála. Pojmy sa

následne posudzujú na základe troch základných faktorov a to faktor hodnotenia, ktorý sa dá zhodnotiť ako dobro a zlo pojmu. Ďalej je to faktorencie ako sila pojmu a nakoniec faktor aktivity, ktorý je vnímaný ako vzťah k pohybu a určitým zmenám. Následne môžeme potom graficky znázorniť významy jednotlivých pojmov, ktoré sme mali v dotazníku (Chráska, 2007, s. 221).

Dvojfaktorový sémantický diferenciál je podobný tomu klasickému. Rozdiel je v podstate v tom, že pri tejto metóde sa zameriavame len na dva faktory. Chráska, (2007, s. 227) uvádza, že pri používaní trojfaktorového diferenciálu je tretí faktor (faktor aktivity) príliš subtilný a tak môže nastať jeho nesprávna interpretácia.

Prvým faktorom je faktor hodnoty, rovnaký ako pri Osgoodovej metóde. Druhým je faktor energie, ktorý je spojením potencie a aktivity. „*Faktor energie teda vyjadruje, do akej miery respondenti chápu pojmy ako „niečo“ spojeného s námahou, problémami, zmenami alebo aktivitou.*“ (Chráska, 2007, s. 228).

Pre edukačnú oblasť Chráska (2007, s.228) navrhol nástroj AFTER (attitudetowardseducational reality). Obsahuje 10 škál, z ktorých je 5 zameraných na meranie faktoru hodnotenia a druhých 5 na faktor energie. Každá jedna škála je označená ďalej na pravej strane pomocou písmen **h** - pre faktor hodnotenia a **e** - pre faktor energie. Pre lepšiu predstavu prikladáme názornú ukážku:

1. dobrá – zlá (h)
2. nenáročná – náročná (e*)
3. nepríjemná – príjemná (h*)
4. svetlá – tmavá (h)
5. prísna – mierna (e)
6. jednoduchá – obťažná (e*)
7. krásna – škaredá (h)
8. problémová – bezproblémová (e)
9. kyslá – sladká (h*)
10. ľahká – ťažká (e*)

Pre náš výskum sme zvolili práve metódu AFTER a otázky v nej boli prispôbené našim výskumným otázkam a výskumným cieľom, vďaka ktorým dosiahneme odpovede.

6.5 Metódy analýzy dát

Získané informácie z dotazníkov boli vyhodnocované nasledovne. Sémantický diferenciál nám ponúka pomerne jednoduchú metódu. Keďže dotazníky boli respondentom zaslané a následne nimi spracované elektronickou formou, sme tak získané dáta vyhodnotili pomocou tabuľky v MS Excel, z ktorej sme neskôr vytvorili grafy.

Pre jednoduchšie orientovanie sa v grafoch a pre prehľadnejší popis sémantického priestoru sme použili takzvanú **lineárnu dištanciu D** (Kerlinger. 1972), ktorú sme vypočítali pomocou rovnice.

$$D_{ij} = \sqrt{\sum (x_i - x_j)^2}$$

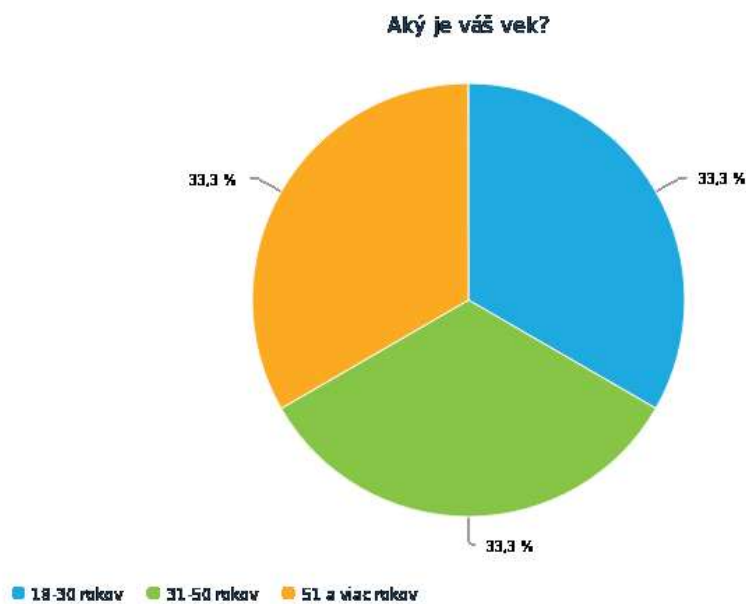
D_{ij} je označením pre lineárnu dištanciu medzi dvoma pojmami (**i** a **j**), x_i je označenie pre škálovú hodnotu pojmu **i** a x_j ako škálová hodnota pojmu **j**. Nasledovne sa získané informácie zapísali do symetrickej D-matice. Na základe tohto sme zistili, či sa jednotlivé pojmi nachádzajú blízko alebo ďaleko od seba v sémantickom priestore a sú si podobné alebo odlišné po významovej stránke (Chráska. 2007, s.28).

7 VYHODNOTENIE A INTERPRETÁCIA DÁT

Vyhodnocovanie získaných dát z dotazníkov bolo odlišné, nakoľko bol použitý aj sémantický diferenciál. Špecifickosť od iných výskumných metód je predovšetkým vo významnosti pojmov. Kvantitatívny výskum nám pri sémantickom diferenciáli ukazuje predovšetkým ako subjekt, ktorý dotazník vyplnil pojem vníma, nevysvetľuje nám ho však priamo. Najskôr si však v nasledujúcej podkapitole zhrnieme výsledky z otázok, kde mali respondenti možnosť vybrať jednu alebo viacero odpovedí v jednotlivých otázkach, ktoré sa týkali ich národnosti, veku, občianstva alebo podobnosti, ktorú medzi sebou vnímajú navzájom.

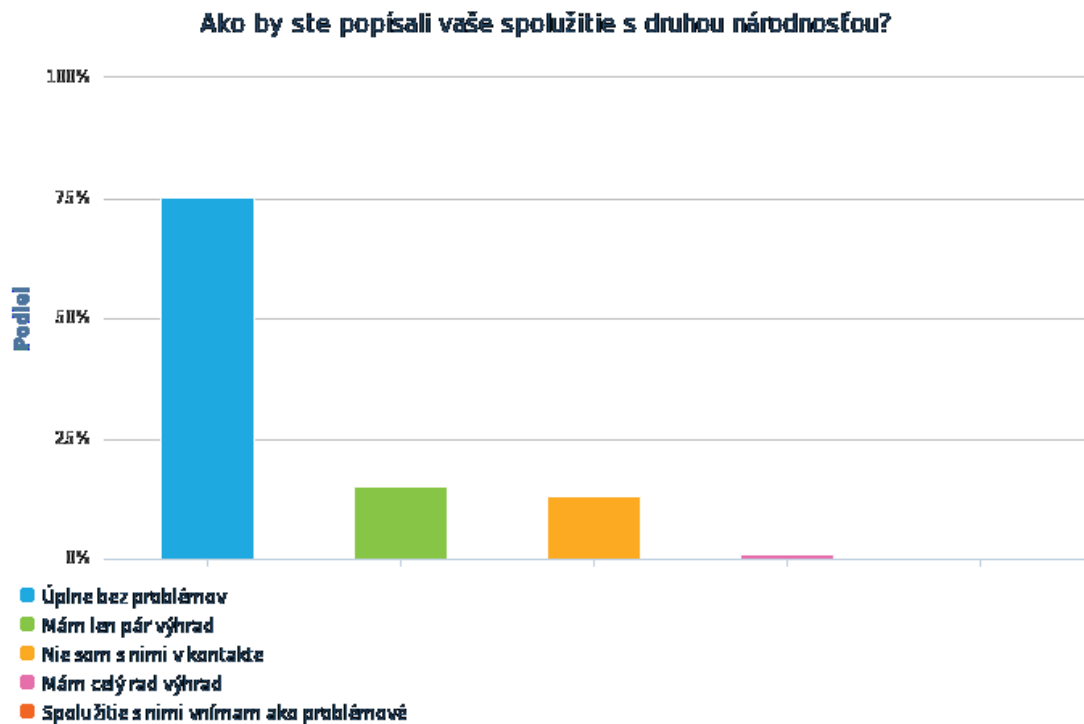
7.1 Celkové zhrnutie získaných dát

V konečnom dôsledku bolo zozbieraných a vyhodnotených 198 dotazníkov, v ktorom bolo 15 otázok. 101 odpovedí bolo od slovenských a 97 od českých respondentov a tí si ďalej volili aj k akej národnosti sa hlásia. Z celkového množstva sa výskumu zúčastnilo 42,9 % mužov a 57,1 % žien. V dotazníkovom šetrení sme ďalej rozdeľovali respondentov do troch vekových kategórií a to vo veku od 18-30 rokov, ďalej 31-50 rokov a nakoniec 51 a viac rokov. V každej kategórii sme tak na konci mali 66 uchádzačov presne, čo dokazuje graf na obrázku 1.

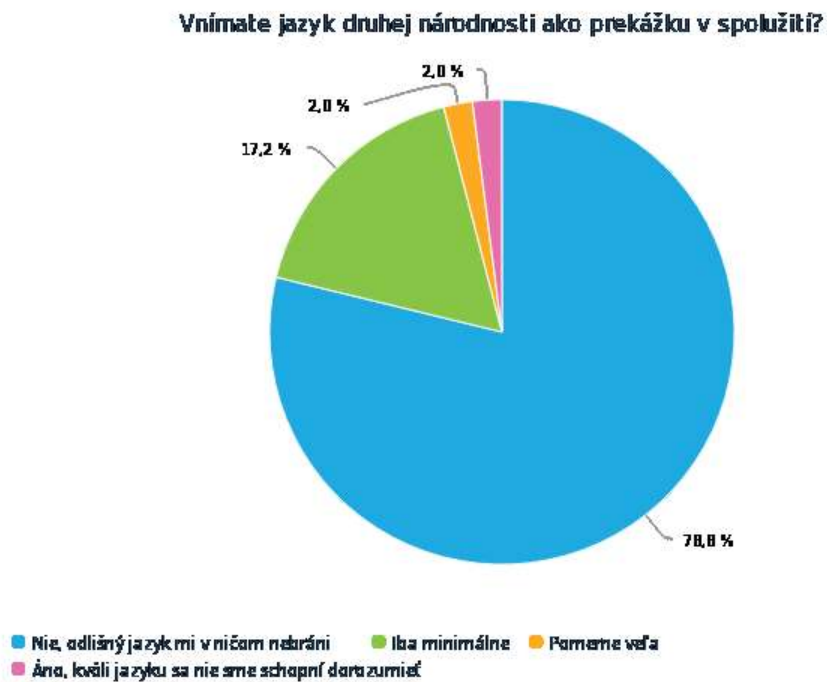
Obrázok 1, Vek respondentov (vlastné spracovanie)

Názory na vzájomné spolužitie sú zobrazené na obrázku 2. Výsledkom je príjemné zistenie, a to že až 75,3 % respondentov vníma spolužitie s druhou národnosťou ako úplne bezproblémové. Ďalej 15,2 % má k druhej národnosti pár výhrad. 13,1 % udalo, že s druhou národnosťou nie je v kontakte a 1 %, čiže dvaja respondenti majú celý rad výhrad a nikto nevybral možnosť, že spolužitie s druhou národnosťou vníma ako problémové.

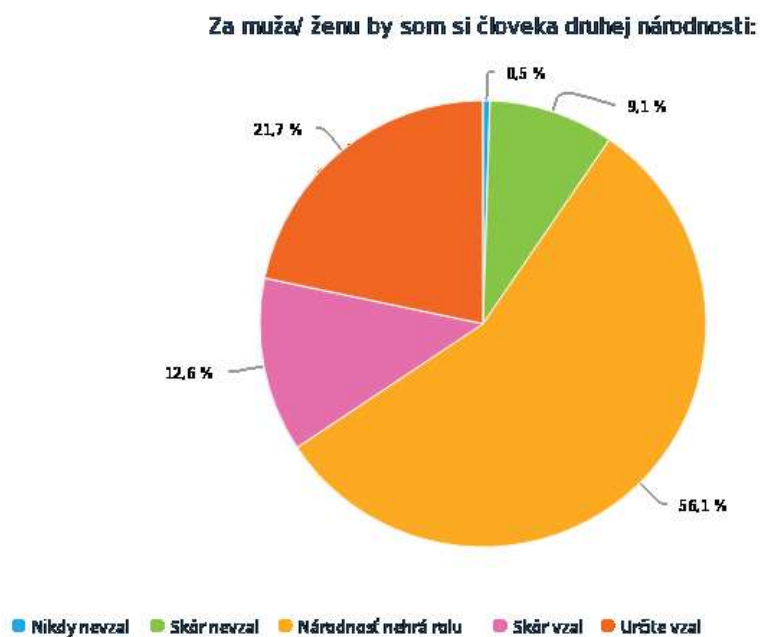
Obrázok 2 Spolužitie s druhou národnosťou (vlastné spracovanie)

Odlisný jazyk taktiež väčšina respondentov nevníma ako problém a to, že im v komunikácii nič nebráni, si zvolilo až 78,8 % respondentov. 17,2 % respondentov uviedlo, že odlisný jazyk im v komunikácii vadí iba minimálne. Posledné 4 % boli rozdelené na polovicu medzi možnosťami, že jazyk im vadí pomerne veľa alebo, že nie sú schopní dorozumieť sa vôbec. Táto otázka bola pridaná do dotazníku na základe jednej z našich výskumných otázok, kde sme sa pýtali, či je jazyk prekážkou v komunikácii a to generácie, avšak aj napriek tomu, že obaja respondenti, ktorý odpovedali, že kvôli odlisnému jazyku nie sú schopní sa dorozumieť boli z vekovej kategórie 18-30 rokov, nemôžeme povedať, že pri celkovom množstve respondentov, čiže 66 ľudí v tejto vekovej kategórii sa jazyk stáva problémom. Tieto výsledky sú interpretované na obrázku 3.

Obrázok 3, Jazyk ako prekážka v spolužití (vlastné spracovanie)

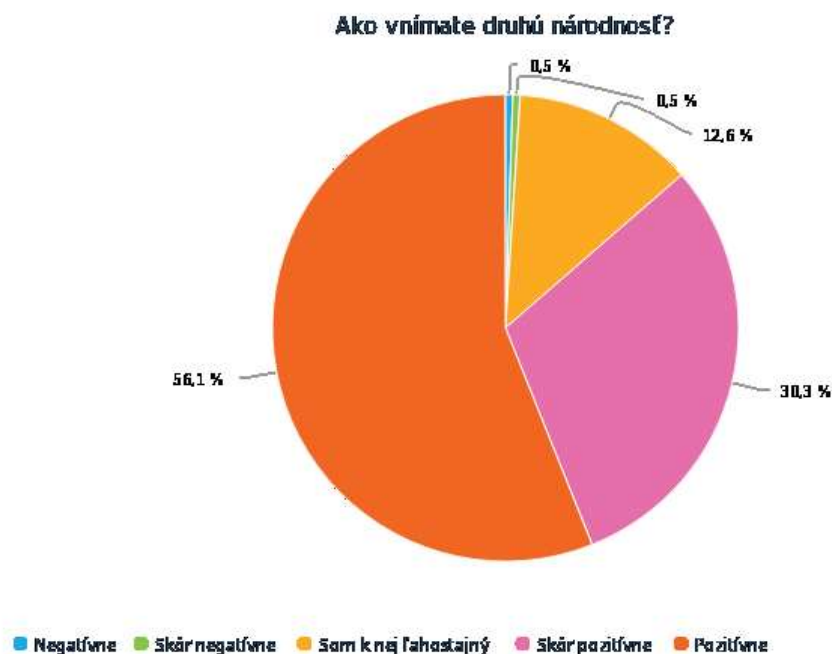
Ďalšou otázkou, bola predstava spolužitia s osobou inej národnosti. Výsledky sú zobrazené na obrázku 4. Ako môžeme vidieť len 0,5 % čiže 1 respondent z pomedzi všetkých by si človeka z inej národnosti nikdy nevzal. Viac ako polovica udala, že národnosť nehrá rolu a zvyšok si vie predstaviť svoj život po boku človeka inej národnosti.

Obrázok 4, Spoločný život s osobou druhej národnosti (vlastné spracovanie)

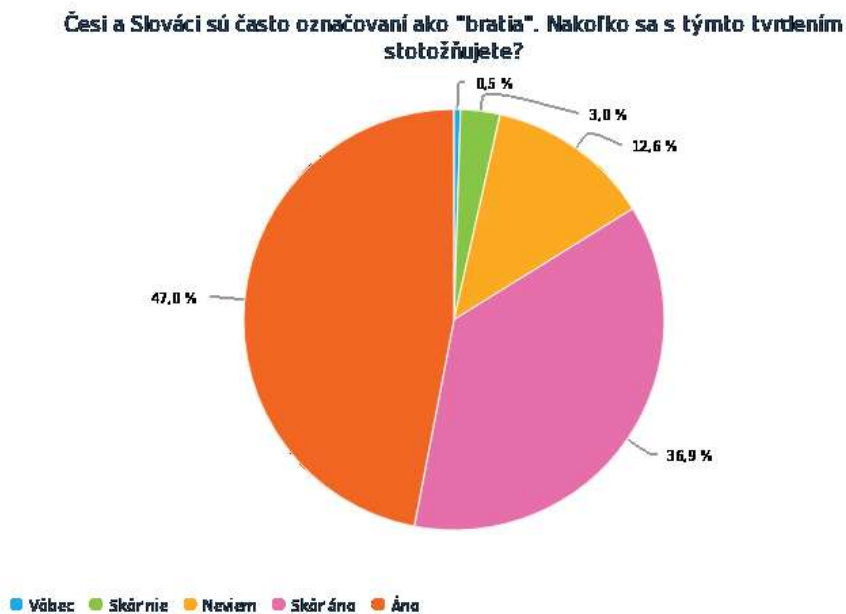
Otázka, či respondentom vyhovuje ich národnosť bola skôr len doplnková, ale aj napriek tomu nás prekvapili jej výsledky. 99 % respondentov sa rozhodlo pre možnosť áno, ale 1 % zvolilo možnosť nie. Obaja respondenti, ktorí neboli so svojou národnosťou spokojní, boli z Českej republiky.

Vnímanie druhej národnosti dopadlo tiež veľmi kladne. Až 56,1 % dokazovaných osôb sa rozhodlo pre možnosť pozitívne a ďalších 30,3 % pre skôr pozitívne. 12,6 % udalo, že k druhej národnosti sú ľahostajní a v posledných možnostiach skôr negatívne alebo negatívne sa v každej našla len jedna označená možnosť, čiže po 0,5 %. Obaja uchádzači, ktorí sa rozhodli pre negatívne hodnotenie boli z Českej republiky. Výsledky sú znázornené v grafe, na obrázku 5.

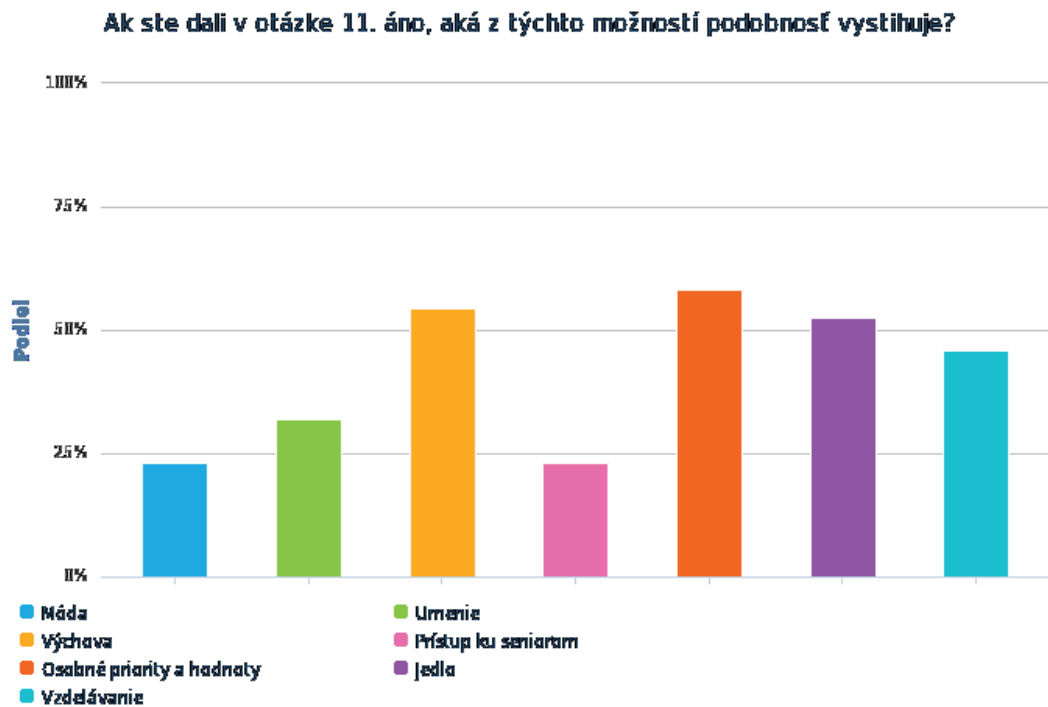
Obrázok 5, Vnímanie druhej národnosti (vlastné spracovanie)

To, že Slováci a Česi sú vnímaní ako bratia je dobre známe v oboch krajinách. Avšak nie vždy to znamená, že všetci k tomu tak aj pristupujú. Pri otázke ako sa s týmto tvrdením naši respondenti stotožňujú tak 47 % zvolilo možnosť že vnímajú druhú národnosť ako bratov. 36,9 % skôr áno, 12,6 % nevie, 3 % skôr nie a len 0,5 % slovenských a českých občanov nevníma alebo nepovažuje za bratov.

Obrázok 6, Stotožnenie sa s tvrdením o bratstve Slovákov a Čechov (vlastné spracovanie)

Pri ďalšom bode 91,9 % respondentov povedalo, že vníma podobnosť medzi týmito dvoma národnosťami. Preto sme im v ďalšej možnosti ponúkli zopár možností, z ktorých si mohli vybrať viacero odpovedí, akú podobnosť vidia, pokiaľ sa teda rozhodli pre možnosť áno v otázke predtým. Na základe tejto otázky, si respondenti, ktorí odpovedali, že vnímajú podobnosť mohli vybrať viac možností z nasledujúcej otázky o akej konkrétnej podobnosti hovoríme. Na výber mali celkovo zo siedmich možností.

Obrázok 7, Podobnosť medzi Slováckmi a Čechmi (vlastné spracovanie)

Na obrázku 7 tak môžeme vidieť, že najväčšiu podobnosť vnímame v osobných prioritách a hodnotách, kde bolo zaznamenaných až 58,1 % odpovedí. S menším počtom hlasov bola výchova s 54,5 % a v slabom závесе za ňou bolo jedlo s 52,5 %. Ďalej vnímajú podobnosť vo vzdelávaní týchto dvoch krajín a to v 46 %, umení so 31,8 %, a v móde a prístupu ku seniorom s rovnakým počtom hlasom a to 23,2 %.

7.2 Sémantický diferenciál a jeho vyhodnotenie

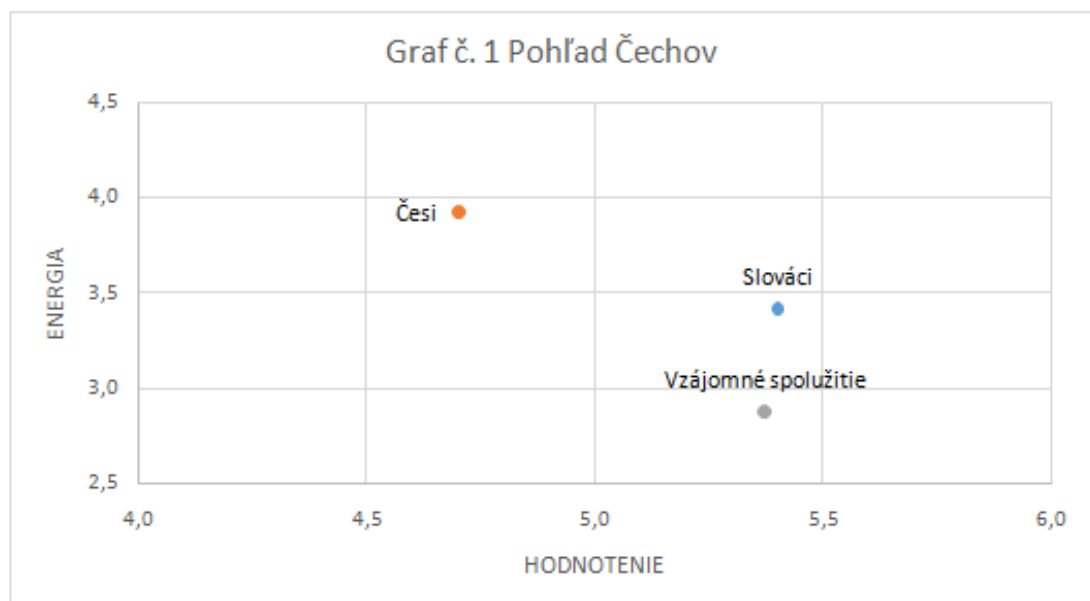
V nasledujúcej časti sme si pri vyhodnocovaní dotazníky rozdelili podľa vyplnenia od českých a slovenských respondentov na dve časti. Pri otázkach, ktoré boli sémantickým diferenciálom sme chceli zistiť, čo si myslia Slováci o Slováckoch, Slováci o Čechoch a Slováci o vzájomnom spolužití s českými občanmi. Takto isto to bolo aj z opačnej, teda českej strany.

7.2.1 Pohľad Čechov

V tabuľke a v grafe máme celkový pohľad na získané dáta zo sémantického diferenciálu. Z odpovedí od českých respondentov sa nám tak zobrazujú výsledky, ktoré sme spracovali

a z nich nám vyšli faktory hodnotenia a faktory energie. Z týchto výsledkov tak môžeme ďalej rozobrať ich pohľad na samých seba, Slovákov a na vzájomné spolužitie s nimi.

Tabuľka č. 1 Pohľad Čechov		
Pojem	Faktor hodnotenie	Faktor energie
Slováci	5,40	3,41
Česi	4,70	3,92
Vzájomné spolužitie	5,37	2,87

Obrázok 8, Pohľad Čechov (Vlastné spracovanie)

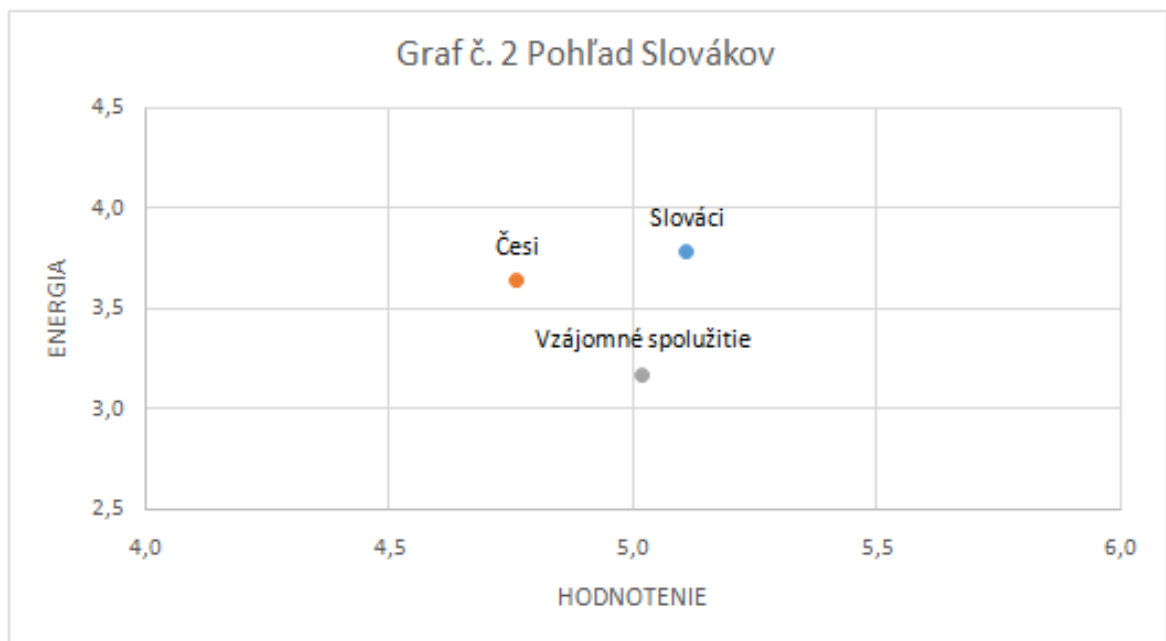
Graf, ktorý tu vidíme nám prináša zopár zaujímavých zistení. Ako prvé si zhrnieme pohľad Čechov na samých seba. Podľa faktoru hodnotenia, sme zistili, že Česi sa považujú za v celku dobrých, ale už menej príjemných občanov. Avšak keď sa pozrieme na ich názor na Slovákov, tých hodnotia oveľa kladnejšie ako samých seba. Pri týchto dvoch pojmoch sme zaznamenali oveľa vyšší faktor hodnotenia na strane dobrej a príjemnej. Myslíme si, že na základe dobrých skúseností so slovenskými občanmi, ďalej aj prihliadali pri týchto pojmoch v otázke o spoločnom spolužití, kde bol konečný výsledok hodnotený ako skutočne dobré a príjemné. Ďalšie škály ukazujú na to, že český občania sú k sebe oveľa viac kritickejší ako pri pohľade na Slovákov. Samých seba nepovažujú ani za prísnych, ale ani miernych, dalo by sa povedať, že sa vidia niekde medzi a to aj spolu pri náročnosti alebo prísnosti. Keď sa vrátíme k ich pohľadu na Slovákov vidíme, že ich považujú za oveľa príjemnejších, nenáročnejších a bezproblémových ľudí. Podobnosť s ich názorom na Slovákom vidíme tak aj na vzájomnom spolužití, ktoré tak isto hodnotia veľmi dobre

a je tak vidno, že so slovenským národom nemajú žiaden problém a sú oveľa viac sebakritický k samým k sebe ako k nim.

7.2.2 Pohľad Slovákov

Podobne ako predtým si teraz v krátkosti zhrnieme pohľad Slovákov na samých seba, na Čechov a na ich názor na vzájomné spolužitie s nimi.

Tabuľka č. 2 Pohľad Slovákov		
Pojem	Faktor hodnotenie	Faktor energie
Slováci	5,11	3,78
Česi	4,76	3,64
Vzájomné spolužitie	5,02	3,17

Obrázok 9, Pohľad Slovákov (Vlastné spracovanie)

V tomto grafe môžeme vidieť, že v porovnaní s odpoveďami českých respondentov, majú Slováci názor trochu odlišný. Oproti Čechom vnímajú samých seba oveľa lepšie a príjemnejšie. Naopak k Čechom sú o trochu viac kritickejší a získané dáta ukazujú na negatívnejší názor k nim ako majú oni ku Slovákom. Ich názor na Českých občanov nie je negatívny, ale je o trochu horší od ich názoru. Aj napriek tomu však Slovenský občania vnímajú lepšie, ako sa vnímajú oni sami. Keď sa ďalej pozrieme na vzájomné spolužitie s nimi to hodnotia kladne, dokonca lepšie ako občanov samotných. Nevidia v ňom problémy a označujú ho za vcelku príjemné a nenáročné. Aj napriek tomu, že väčšina

Slovákov udala, že voči Čechom nemajú výhrady a považujú ich za bratov, výsledky na občanov samotných sú negatívnejšie v porovnaní s výsledkami Čechov.

8 DOPORUČENIE PRE PRAX

Na základe doteraz uvedených informácií a získaným výsledkom z dotazníku sme navrhli niekoľko krátkych doporučení pre prax, alebo pre prípadné ďalšie výskumné šetrenia. Nasledovné odporúčenia sme zvolili na základe posilnenia a zlepšenia vzťahov medzi Slovenskou a Českou národnosťou:

1. Vzhľadom na nie príliš pozitívne zmýšľanie Čechov na samých seba navrhujeme previesť ďalší výskum na túto tému. Výskum by bol zameraný na ich pohľad na svojich spoluobčanov a pokúsiť sa zistiť príčinu ich nízkeho sebavedomia a objasniť kritickosť voči sebe samým.
2. Podľa výsledkov majú Český a Slovenský občania medzi sebou stále aj napriek rozdeleniu dobré vzťahy. Preto si myslíme, že je potrebné toto spojenie aj naďalej udržiavať a rozvíjať za pomoci tvorenia spoločných akcií a podujatí, kde budú mať aj deti a mladiství možnosť stretnúť osobu z druhej národnosti a nadviazať tak s ňou kontakt.
3. V nadväznosti na náš výskum taktiež odporúčame previesť výskum kvalitatívny. Takto prevedený podrobnejší výskum by mohol lepšie objasniť názory občanov a tak aj overiť naše doterajšie zistenia. Ďalej by takéto šetrenie napomohlo k zlepšeniu pohľadu občanov, ktorí sa vyjadrili napríklad v negatívnom zmysle. Dalo by sa tak prísť na to, prečo zaujali takéto postoje voči druhej národnosti. Odpovede takýchto občanov by sa tak ďalej mohli použiť pri hľadaní spôsobu, ako tieto odlišnosti a nie príliš pozitívne názory zmeniť a tak zlepšiť vzťahy na vyššiu úroveň.

ZÁVER

V tejto práci sme sa venovali Slovákom a Čechom a ich názorom na vzájomné spolužitie. Dôležitosť tejto témy spočíva v spolunažívaní týchto dvoch susedných národov a nabáda k vzájomnej tolerancii. Poukazuje na rozdiely a podobnosti medzi Slovákami a Čechmi, ktoré spočívajú v spoločnej minulosti. Spoločný pohľad na svet a spoločnosť, podobne nastavené hodnoty a vnímanie jeden druhého je len časť z toho, čím sú si tieto dva národy tak podobné.

V úvode práce bolo potrebné vysvetliť pojmy a teoretické poznatky o Československu, Čechoch, Slovákoch a ich spoločnej ceste, ktorá prešla rôznymi zmenami. S týmito pojmi je však úzko spojené aj vnímanie kultúry a národa, ktorú sme spomínali v kapitolách teoretickej časti.

Praktická časť bakalárskej práce bola zameraná na výskum, ktorý sme uskutočnili pomocou dotazníka. V dotazníku odzneli otázky ohľadom názorov na svoj vlastný národ, na opačný národ, či konkrétne črty a charakteristiky.

Môžeme skonštatovať, že na základe zozbieraných dát sme zistili, že aj napriek tomu, že Československo bolo rozdelené už pred viac ako 27 rokmi, sme si stále v mnohých veciach blízky. Hlavným výskumným cieľom bolo zistiť, ako sa Česi a Slováci vnímajú ako príslušníci iných národností. Zozbierané dáta nám ukázali, že väčšina občanov oboch krajín sa stále považuje za blízkych a vzťahy, ktoré majú medzi sebou, sú dobré. Vnímajú medzi sebou taktiež aj mnohé podobnosti, ktoré nachádzajú napríklad v osobných prioritách a hodnotách, v prístupe k vzdelávaniu. K ďalším podobným črtám patrí podľa respondentov aj móda, jedlo alebo kultúra. Odpovede na otázku o probléme s porozumením na základe iného jazyka, nás milo prekvapili a ukázali, že spomedzi všetkých respondentov, len dvaja odpovedali, že majú problém sa kvôli tomu dorozumieť s ľuďmi druhej národnosti. Zaoberali sme sa taktiež otázkou či sú názory ovplyvňované aj generačne avšak zo zozbieraných dát sme zistili, že vek vo vnímaní druhej národnosti nehrá rolu a názory na druhý národ sú veľmi podobné vo všetkých troch vekových kategóriách, na ktoré bol výskum delený.

Výsledky sémantického diferenciálu boli zaujímavé. Zistili sme, že český občania sú k sebe oveľa viac kritickejší, ako k občanom zo Slovenska. Z niektorých výsledkov by sa dalo povedať, že ich pohľad na samých seba poukazuje, na ich nižšie sebavedomie a výrazne kladne sa nevnímajú. Slováci majú o sebe lepšiu mienku a samých seba vnímajú

pomerne dobre. K Čechom sú na druhej strane kritickejši. A aj vzájomné spolužitie s Čechmi vidia trocha horšie ako Česi. V tomto názore nás utvrdzuje aj faktor energie, ktorý tiež ukazuje, že Česi vnímajú vzájomné spolužitie ako ľahšie a Slováci ho vidia zase náročnejšie. Posledné dva výrazy pri faktore energie ukazujú, že Slováci v Čechoch nezbudzujú nijak značné emócie a Česi si Slovákov nespojújú s problémami. Slováci si Čechov a taktiež aj spolužitie s Čechmi spojújú s vyššou mierou námahy.

Aj napriek všetkým rozdielom z pohľadu českých a slovenských občanov sa však dá zhodnotiť, že vzťahy medzi týmito dvoma národmi sú dobré a občania týchto štátov sa vnímajú pozitívne i keď podľa uvedeného sa dá povedať, že Česi majú Slovákov radšej ako Slováci Čechov. Doba, počas ktorej sme boli rozdelený, samozrejme priniesla mnoho zmien, ale aj napriek tomu môžeme povedať, že vzťahy medzi sebou majú tieto dva národy stále dobré a vážia sa navzájom.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ALLPORT, Gordon Willard. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004, 574 s. Obzor. ISBN 8072601253.
2. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 8085605287.
3. HÁJKOVÁ, Dagmar a Pavel HORÁK. *Republika Československá: 1918-1939*. Praha: NLN, 2018. ISBN 9788074226434.
4. HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998, 165 s. Studium. ISBN 8071781983.
5. HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 233 s. Studie. ISBN 9788074190186.
6. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika. ISBN 9788024713694.
7. JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 9788024736792.
8. KASSIN, Saul M. *Psychologie*. Brno: ComputerPress, 2007, xxiii, 771 s. ISBN 9788025117163.
9. KLAUS, Václav. *Česká republika na rozcestí: čas rozhodnutí*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 9788025320235.
10. LUKÁŠ, Roman. *Rozdělení Československa: dvacet let poté: dějiny vzájemných vztahů Čechů a Slováků od vzniku společného státu až po jeho rozdělení pohledem obyvatel příhraničních oblastí*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 9788020428646.
11. MEČIAR, Vladimír, Dana PODRACKÁ a Ľuba ŠAJDOVÁ. *Slovenské tabu*. Bratislava: Silentium, 2001. ISBN 8096827553.
12. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 620 s. ISBN 9788020016805.
13. NOVÁK, Tomáš. *O předsudcích*. V Brně: Doplněk, 2002, 106 s. ISBN 8072391216.
14. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele*. Praha/Kroměříž: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

15. RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. ISBN 978-80-7429-133-3.
16. RYCHLÍK, Jan. *Rozdělení Československa: 1989-1992*. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-80-7429-296-5.
17. RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2002. ISBN 80-88880-02-5.
18. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 9788073671822.
19. ŠRAJEROVÁ, Oľga. *Národnostní menšiny a majoritní společnost v České republice a v zemích střední Evropy v 90. letech XX. století:: sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 13. a 14. října 1998 ve Slezském ústavu Slezského zemského muzea v Opavě*. Praha: Slezský ústav Slezského zemského muzea, 1998. ISBN 80-86224-04-X.
20. ŠRAJEROVÁ, Oľga. *Formování multikulturní společnosti v podmínkách ČR a v zemích střední Evropy : sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 14. a 15. listopadu 2000 ve Slezském ústavu Slezského zemského muzea v Opavě*. 1. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2000. 292 s. ISBN 80-86224-19-8.
21. VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri, 2009, 319 s. ISBN 9788072773978.
22. VRANOVSKÝ, Pavel, et al. *Quo vadis, slovenská menšina?*. Pavel Vranovský. Praha : Obec Slovákov v České republice, 1999. 103 s. Dobré slovo Slovákom a Čechom ; 1. ISBN 80-901346-2-9.

Internetové zdroje:

1. DANGL, VOJTECH. BRATISLAVA AKO POSÁDKOVÉ MESTO (1867 – 1914)*. *VOJENSKÁ HISTÓRIA: Časopis pre vojenskú históriu múzejníctvo a archívniectvo* [online]. Bratislava: Vojenský historický ústav, 17. február 2013, **2013**(2), 199 [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <http://www.vhu.sk/data/att/3601.pdf>
2. HOLEC, Roman. Metodológia, Histografia. *Historický časopis* [online]. Bratislava: SLOVAC ACADEMIC PRESS, 2006, 2006, **54**(1), 186 [cit. 2020-05-31]. ISSN 0018-2575. Dostupné z: http://www.historickycasopis.sk/pdf/Historicky_casopis_1_2006.pdf

3. Kulturní identita. (2016, Únor 1). Czech Kid. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1120.html>
4. MALINA, Jaroslav. *Encyklopedie antropologie: První interaktivní mezinárodní encyklopedie antropologie* [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2011 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/index.html>
5. NĚMEC, Václav a Jan HEJTMÁNEK. Masarykova zahraniční akce. *Dejepis.com* [online]. [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/masarykova-zahranicni-akce/>
6. KOVÁČIKOVÁ, Jana. K rozdělení Česko-Slovenska. *Projustice: VEDECKO-ODBORNÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS PRE PRÁVO, SPRAVODLIVOSŤ A BEZPEČNOSTNÉ VEDY* [online]. 31. Január 2013, **2013**, 1 [cit. 2020-05-31]. ISSN 1339-1038. Dostupné z: <https://www.projustice.sk/pravne-dejiny/k-rozdeleniu-cesko-slovenska>
7. SKARUPSKÁ, Helena. Kulturní identita jako součást výchovy k občanství u adolescentů. *Sociální Pedagogika*. 2017, **5**(2), 15-26. ISSN 1805-8825.
8. *Usnesení č.2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky*[online]. [cit. 2020-5-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>.
9. *Zákon č. 542/1992 Zb., o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej republiky* [online]. [cit. 2020-5-30]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-542#Sum>.
10. ZELINOVÁ, Hana. *Česi na Slovensku. Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru* [online]. Bratislava [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/cesi-na-slovensku/>
11. ZPĚVÁK, Aleš. *Co je co? Národ, nacionalismus a národní identita. ! argument* [online]. 11. augusta 2017 [cit. 2020-05-31]. Dostupné z: <http://casopisargument.cz/2017/08/11/co-je-co-narod-nacionalismus-a-narodni-identita/>

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

ČSFR Česká a Slovenská federatívna republika.

HZDS Hnutie za demokratické Slovensko.

KDS Kresťanskodemokratická strana.

ODS Občianska demokratická strana.

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č. 1 Vek respondentov	s. 34
Obrázok č. 2 Spolužitie s druhou národnosťou	s. 35
Obrázok č. 3 Jazyk ako prekážka v spolužití	s. 36
Obrázok č. 4 Spoločný život s osobou druhej národnosti	s. 36
Obrázok č. 5 Vnímanie druhej národnosti	s. 37
Obrázok č. 6 Stotožnenie sa s tvrdením o bratstve Slovákov a Čechov	s. 38
Obrázok č. 7 Podobnosť medzi Slovákami a Čechmi	s. 39
Obrázok č. 8 Pohľad Čechov	s. 40
Obrázok č. 9 Pohľad Slovákov	s. 41

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č. 1 Pohľad Čechov	s.40
Tabuľka č. 2 Pohľad Slovákov	s.41

ZOZNAM PRÍLOH

P1 Dotazník

PRÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Názory Čechov a Slovákov na vzájomné spolužitie z pohľadu Sociálnej pedagogiky

Vážení respondenti, volám sa Marianna Šedivá a som študentkou 3. ročníku odboru sociálna pedagogika na Univerzite Tomáša Baťu v Zlíne. Chcela by som Vás touto cestou poprosiť o vyplnenie dotazníku, ktorý sa týka vzájomného spolužitia Čechov a Slovákov. Dotazník je celkom anonymný a bude slúžiť iba na výskumné účely. Ďakujem za Váš čas a ochotu.

Pozn.: Kdekoľvek sa vyskytne pojem „druhá národnosť“, pre Čechov to znamená slovenská, pre Slovákov to znamená národnosť česká.

1. Akého ste pohlavia?

- a. Muž
- b. Žena

2. Aké máte občianstvo?

- a. České
- b. Slovenský

3. K akej národnosti sa hlásite?

- a. Českej
- b. Slovenskej

4. Aký je váš vek?

- a. 18-30 rokov
- b. 31-50 rokov
- c. 51 a vyššie

5. Ako by ste popísali vaše spolužitie s druhou národnosťou?

- a. Úplne bez problému
- b. Mám len pár výhrad
- c. Nie som s nimi v kontakte
- d. Mám celý rad výhrad

e. Spolužitie vnímam ako problémové

6. Vnímate jazyk druhej národnosti ako prekážku vo spolužitia?

a. Nie, jazyk nám v ničom nebráni

b. Iba minimálne

c. Pomerne veľa

d. Áno, kvôli jazyku sa nie sme schopní dorozumieť

7. Za muža / ženu by som si človeka druhej národnosti:

a. Nikdy nevzal

b. Skôr nevzal

c. Národnosť nehrá rolu

d. Skôr vzal

e. Určite vzal

8. Vyhovuje vám vaša národnosť?

a. Áno

b. Nie

9. Ako vnímate druhú národnosť?

a. Negatívne

b. Skôr negatívne

c. Som k nej ľahostajný

d. Skôr pozitívne

e. Pozitívne

10. Česi a Slováci sú často označovaní ako "bratia". Nakoľko sa s týmto tvrdením stotožňujete?

a. Vôbec

b. Skôr nie

c. Nevie

d. Skôr áno

e. Áno

11. Vnímate nejakú podobnosť medzi vašou a druhou národnosťou?

a. Áno

b. Nie

12. (ak áno) Aká z týchto možností podobnosť vystihuje (možných viac odpovedí)?

a. Móda

b. Umenie

c. Výchova

d. Vzdelávanie

e. Prístup ku starým ľuďom

f. Osobné priority a hodnoty

g. Jedlo

V tejto časti dotazníku bude pred Vami 10 slov a pod nimi škály. V každom riadku vyberte na škále číslo od 1 do 7 podľa toho, ku ktorému z dvoch prídavných mien sa v spojitosti s nadpísaným slovom viac prikláňate.

13. Slováci:

DOBRÁ								ZLÁ (H)
NENÁROČNÁ								NÁROČNÁ (E*)
NEPRÍJEMNÁ								PRÍJEMNÁ (H*)
SVETLÁ								TMAVÁ (H)
PRÍSNA								MIERNA (E)
ĽAHKÁ								OBTIAŽNA (E*)
KRÁSNA								ŠKAREDÁ (H)
PROBLÉMOVÁ								BEZPROBLÉMOVÁ (E)

